

Feloldható-e a patthelyzet Bulgáriában?

Bevezetés

Április 2-án két éven belül az ötödik választást rendezték Bulgáriában. Kormányt alakítani egyik párt sem tud egyedül, így koalíciós tárgyalások következnek. A nézetkülönbségek miatt az sem kizárható, hogy hamarosan újabb előrehozott választások lesznek az országban.

Április másodikán, vasárnap előrehozott parlamenti választásokat tartottak Bulgáriában, aminek következtében hat szervezet képviseltetheti magát a bolgár törvényhozásban. Az egyelőre nem hivatalos végeredmény szerint a legtöbb szavazatot – a voksok több mint 26%-át – a Bojko Boriszov vezette Polgárok Bulgária Európai Fejlődéséért (GERB) nevű párt kapta.¹ Második helyen a Folytatjuk a változást (PP) és a Demokratikus Bulgária (DB) választási szövetsége végzett, a leadott voksok közel 25%-ával. Kisebb támogatottsággal – valamivel több mint 14%-kal – harmadik lett az euroszeptikus, nacionalista nézeteket valló Újjászületés elnevezésű szervezet. Kevesebb mint két százalékponttal lemaradva tőle negyedikként a török kisebbség érdekeit megjelenítő Mozgalom a Jogokért és Szabadságért végzett. Ötödik és hatodik politikai erőként a Bolgár Szocialista Párt – mintegy 9%-os eredménnyel – és a Vannak ilyen emberek (ITN) nevű párt – éppen csak elérve a 4%-os parlamentbe jutási küszöböt – került be a törvényhozásba.

Elhúzódó belpolitikai bizonytalanság

A vasárnapi választás két év leforgása alatt az ötödik – egyben a negyedik előrehozott – voksolás volt a délkelet-európai országban. A 2021 áprilisában rendezett törvényhozási választáson ugyanis egyik pártnak sem sikerült kormányt alakítania, amivel máig tartó belpolitikai válság vette kezdetét. 2021 tavaszán az akkor hatalmon lévő kormányfő, Bojko Boriszov szervezete, a jobboldali

¹ Electoral Commission of Bulgaria 2023.

 https://doi.org/10.36250/01194_50

Polgárok Bulgária Európai Fejlődéséért kapta a legtöbb voksot.² Másodikként a parlamentbe új pártként bekerülő Vannak ilyen emberek nevű populista politikai erő, a harmadik helyen pedig a Bolgár Szocialista Párt által vezetett baloldali koalíció (BSPzB) végzett. A kormányalakításhoz azonban koalíciós tárgyalásokra volt szükség. Mind a baloldal, mind pedig a jobboldal számára az ITN-nel való szövetségkötés jelentette volna a megoldást, a párt ugyanakkor elzárkózott az együttműködéstől, így az államfő új választásokat írt ki.

Az új szavazást 2021 júliusában tartották meg, ekkor a GERB és a Vannak ilyen emberek végzett megosztva az első helyen.³ A kormányalakítási kísérletek ismét kudarcha fulladtak, aminek eredményeképpen 2021 novemberében újból az urnák elé kellett járulniuk a választópolgároknak. Ez alkalommal Bojko Boriszov és a GERB csupán második lett, és egy frissen alakult szervezet, a Kiril Petkov és Asen Vaszilev alapította Folytatjuk a változást tudott győzni. A PP-nek sikerült az, ami az elmúlt két választás után egyik pártnak sem, vagyis kormányt tudott alakítani.⁴ A Bolgár Szocialista Párttal, a Vannak ilyen emberekkel és a Demokratikus Bulgáriával kiegészülve négy pártból álló kormánya lett Bulgáriának.

A végrehajtó hatalmon belüli nézeteltérések miatt azonban alig több mint fél évvel a választás után, 2022 júniusában az ITN kilépett a koalícióból,⁵ majd ugyanazon hónapban a kisebbségbe került bolgár kormány megbukott egy bizalmi szavazást követően. Az újbóli kormányalakítási kísérlet sikertelennek bizonyult, így az államfő kiírta a harmadik előrehozott választást is. A 2022. októberi voksoláson ismételten a GERB bizonyult a legeredményesebbnek, koalíciós partnereket ugyanakkor sem Boriszov, sem utána, a korábban rövid ideig hatalmon lévő PP nem tudott szerezni,⁶ így 2023. április másodikán a polgárok újfent dönthettek a parlament összetételéről.

Koalíciós alternatívák

Bulgáriában arányos választási rendszerről beszélhetünk, az ország harmincegy darab, többmandátumos választókerületre van felosztva. A választásra jogosult polgárok 240 képviselő személyéről döntenek egy-egy voksolás

² KALAS 2021.

³ NAVRACSICS 2021.

⁴ KOTKAMP 2021.

⁵ Bulgaria's ITN Party Exits Coalition Government 2022.

⁶ Bulgaria Faces Snap Polls as Socialists Abandon Plans to Form Government 2023.

alkalmával. Egyetlen szavazatukat nyílt listás rendszerben adják le valamely politikai szervezetre, ami azt jelenti, hogy a pártlistákon a bejutási sorrendet a választók, és nem a politikai szervezetek döntik el. Egy párt akkor kerülhet be a törvényhozásba, ha megkapta a leadott voksoknak legalább 4%-át.

A választási rendszer arányosságából fakadóan egy politikai erő rendszert nem szerzi meg egymaga a kormányalakításhoz szükséges 121 mandátumot – ahogyan az most is történt –, így koalíciót kell kötnie más szervezetekkel. Ez magyarázza az immár két éve fennálló belpolitikai bizonytalanságot, és emiatt várhatók a következő hetekben komoly tárgyalások a kormányalakításról. A kezdeményezés joga elsőként a GERB-et illeti meg, a leendő szövetségeseiket tekintve pedig leginkább két forgatókönyv lehetséges.⁷ Tekintettel arra, hogy a GERB erősítené Bulgária pozícióját az európai integrációban, valamint kiáll Ukrajna támogatása mellett is, kevésbé valószínű, hogy az Oroszországgal elfogadó Újjászületéssel kezdené meg az egyeztetéseket. Ehelyett az egyik lehetőség, hogy a PP–DB pártszövetséggel keresi az együttműködést, amire mindkét fél nyitott, a problémát ugyanakkor az jelenti, hogy a kooperáció előfeltételéül kölcsönösen azt szabták, hogy a pártelnökök nem lehetnek a tagjai az új kormánynak. Mindez azt jelentené, hogy a korábbi kormányfő és a mostani győztes Bojko Boriszov nem töltheti be ismét ezt a tisztséget. Annak valószínűsége, hogy ezt elfogadja, meglehetősen csekély.

A GERB számára a Bolgár Szocialista Párttal és a Mozgalom a Jogokért és Szabadságért nevű szervezettel való koalíciókötés szintén egy elképzelhető forgatókönyv, ám a szocialisták és a másik két szervezet között komoly nézeteltéréseket okozhat később az orosz–ukrán háborúhoz való viszonyulás.

Nemzeti érdek a stabil kormány

A korábbi tapasztalatok alapján nem jelenthető ki határozottan, hogy hamarosan új kormánya lesz Bulgáriának, egy stabil végrehajtó hatalom megalakulása ugyanakkor elemi érdeke lenne most már az államnak. Az előrehozott választások sorozata megingatja a polgárok demokráciába vetett hitét, és ez meg is mutatkozott a részvételi arányok alakulásán. A 2021. áprilisi választáson

⁷ BANKOV–DINEV 2023.

Feloldható-e a patthelyzet Bulgáriában?

az arra jogosultak fele vett csak részt,⁸ 2021 júliusában már csak 42%-a,⁹ 2022 októberében pedig ennél is kevesebben szavaztak.¹⁰

Ezen túlmenően az ország előtt álló kihívásokat is csak akkor lehet hatékonyan kezelni, ha stabil kormány jön létre. Bulgáriát rendszeresen az Európai Unió legkorruptabb államai közé szokták sorolni,¹¹ nem véletlen, hogy a vasárnapi választáson másodikként végzett PP-DB pártszövetség is az ezen való változtatást tűzte ki céljául a kampányban. Az eurót a bolgárok 2024 elején tervezték bevezetni, ám a belpolitikai válság miatt az erre való felkészülés lelassult, emiatt egy esztendővel későbbre, 2025 januárjára halasztották az uniós fizetőeszköz alkalmazásának kezdetét.¹² Az euró mielőbbi bevezetése iránt a győztes párt, a GERB is elkötelezett. A délkelet-európai ország a schengeni övezethez szintén csatlakozna, azonban ezt tavaly decemberben az uniós belügyminiszterek – Hollandia és Ausztria vétója miatt – elutasították.¹³ A két állam legfőbb kritikái a korrupcióhoz, a jogállamisági problémákhoz és a szervezett bűnözés elleni küzdelem hiányosságaihoz kapcsolódtak.

A következő hetek koalíciós tárgyalásainak tehát az egyik legfontosabb tékje az, hogy megkezdheti-e Bulgária az előtte álló kihívások kezelését, vagy pedig továbbra is fennmarad a politikai patthelyzet.

2023. április 4.

Felhasznált irodalom

BANKOV, Petar – DINEV, Ivaylo (2023): What to Expect from Sunday's Election in Bulgaria. *LSE Blogs*, 2023. március 31. Online: <https://blogs.lse.ac.uk/euoppblog/2023/03/31/what-to-expect-from-sundays-election-in-bulgaria/>

Bulgaria Faces Snap Polls as Socialists Abandon Plans to Form Government. *Euractiv*, 2023. január 21. Online: www.euractiv.com/section/elections/news/bulgaria-faces-snap-polls-as-socialists-abandon-plans-to-form-government/?fbclid=IwAR0aEAVGH2Jcnrokp7J9f4lYogF_UI2RUPhbDMVE6zLvRPEWrP-7XiK2xgg

Bulgaria's ITN Party Exits Coalition Government. *Reuters*, 2022. június 8. Online: www.reuters.com/world/europe/bulgarias-itn-party-exits-coalition-government-2022-06-08/

⁸ Electoral Commission of Bulgaria 2021a.

⁹ Electoral Commission of Bulgaria 2021b.

¹⁰ Electoral Commission of Bulgaria 2022.

¹¹ Transparency International 2022.

¹² KERNER 2023.

¹³ PETŐ 2022.

- Electoral Commission of Bulgaria (2021a). Online: <https://results.cik.bg/pi2021/aktivnost/index.html>
- Electoral Commission of Bulgaria (2021b). Online: https://results.cik.bg/pi2021_07/aktivnost/index.html
- Electoral Commission of Bulgaria (2022). Online: <https://results.cik.bg/ns2022/aktivnost/index.html>
- Electoral Commission of Bulgaria (2023). Online: <https://results.cik.bg/ns2023/rezultati/index.html>
- KALAS Vivien (2021): Lesz-e kormányalakítás Bulgáriában? *Ludovika.hu*, 2021. április 6. Online: www.ludovika.hu/blogok/ot-perc-europa-blog/2021/04/06/lesz-e-kormanyalakitas-bulgariaban/
- KERNER Zsolt (2023): Bulgária egy évvel elhalasztja az euró bevezetését. *24.hu*, 2023. február 17. Online: <https://24.hu/kulfold/2023/02/17/bulgaria-euro-csuszas/>
- KOTKAMP, Lukas (2021): Bulgarian Parliament Backs Kiril Petkov as PM. *Politico*, 2021. december 13. Online: www.politico.eu/article/bulgaria-parliament-kiril-petkov-prime-minister/
- NAVRACSICS Tibor (2021): Tovább tart a patthelyzet Bulgáriában. *Ludovika.hu*, 2021. július 15. Online: www.ludovika.hu/blogok/ot-perc-europa-blog/2021/07/15/tovabb-tart-a-patthelyzet-bulgariaban/
- PETŐ Sándor (2022): Megvétózták Románia és Bulgária csatlakozását Schengenhez, Horvátország jöhet. *Világgazdaság*, 2022. december 8. Online: www.vg.hu/kozelet/2022/12/megvetoztak-romania-es-bulgaria-csatlakozasat-schengenhez-horvatorszag-johet
- Transparency International (2022): *Corruption Perceptions Index*. Online: www.transparency.org/en/cpi/2022